

Spor Tarihine Bir Katkı: Akis Dergisinde Vildan Aşir Savaşır ve Spor Hakkındaki Tenkitleri

Canan SARIYAR SEZAN¹

¹Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Batman/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-5374-7103>

ORJINAL MAKALE

Özet

Metin Toker tarafından çıkarılan ve haftalık siyasi dergi olma özelliğini taşıyan Akis Dergisi, ilk sayısını 15 Mayıs 1954'te çıkarmıştır. 13 yıl yayın hayatına devam eden dergi 31 Aralık 1967 yılında son sayısı ile birlikte kapanmıştır. Siyasi içerikli bir dergi olmasına rağmen kültür, sanat, sinema, moda ve spor hakkındaki yazılara da yer vermiştir. Literatürde Metin Toker ve Akis Dergisi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış fakat genellikle konusunu siyasi hayat oluşturmuştur. Bu çalışmada ise diğerlerinden farklı olarak Akis Dergisindeki spor sayfalarına aynı zamanda spor eğitiminde öncü isimlerden olan Galatasaray Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde beden eğitimi öğretmenliği yapmış Vildan Aşir Savaşır'ın spor hakkında yazdığı yazılar değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, Türkiye'de spor politikalarını bir beden eğitimi öğretmenin bakış açısıyla gözler önüne sermektir. Çalışmada belgesel ve arşiv tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın kaynağını Akis Dergisi'nin sayıları, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi, kitap, makale ve tezler oluşturmuştur. Vildan Aşir Savaşır'ın dergiye 1962 ile 1964 yılları arasında spor yazıları yazması sebebiyle de çalışma, bu yıllar arasında sınırlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Akis Dergisi, Beden Eğitimi ve Spor, Vildan Aşir Savaşır

A Contribution To The History Of Sports: Vildan Aşir Savaşır and His Criticism About Sports In Akis Magazine

Abstract

Akis Magazine, which is a weekly political magazine published by Metin Toker, published its first issue on May 15, 1954. The magazine, which continued its publication life for 13 years, was closed on 31 December 1967 with its last issue. Although it is a political magazine, it also included articles about culture, art, cinema, fashion and sports. Various studies have been made about Metin Toker and Akis Magazine in the literature, but mostly political life has been the subject of it. In this study, unlike the others, the articles about sports written by Vildan Aşir Savaşır, who worked as a physical education teacher at Galatasaray High School and Gazi Education Institute, which is also one of the leading names in sports education, were evaluated in the sports pages of Akis Magazine. The aim of the study is to reveal the sports policies in Turkey from the perspective of a Physical Education Teacher. Documentary and archive scanning method was used in the study. The sources of the study are the issues of Akis Magazine, the Presidency State Archive, books, articles and theses. Since Vildan Aşir Savaşır wrote sports articles for the magazine between 1962 and 1964, the study was limited between these years.

Keywords: Akis Magazine, Physical Education and Sports, Vildan Aşir Savaşır

Giriş

Akis Dergisi, 15 Mayıs 1954 tarihinde ilk sayısını çıkarmıştır. Derginin sahibi Metin Toker'dir. Dergi hazırlanırken ünlü Amerikan dergisi "Time" örnek olarak hazırlanmıştır. Time'a benzer şekilde, iç politika ve dış politika başta olmak farklı alanlardaki konulara da yer vermiştir. Türkiye'nin ilk haftalık haber dergisi olma özelliğini taşıyan Akis, haftada bir sayı olarak, 1967 yılına kadar yayın hayatını sürdürmüştür.

Akis Dergisi, ilk sayısında çıkış amacını bir aktüalite dergisi oluşturmak, okuyanı aydın kesim olan ve aradığı her konuda kendini ilgilendiren bir mevzu ve hedef kitlesini; bir aktüalite dergisi yaratmak ve her kesimden insanın okumasını sağlamak olarak belirtmiştir. Toker'e göre bu dergide yazarları herkes anlamalı, her meslek grubu da kendine ait bir şeyler bulmalıydı. Siyasetle ilgilenen siyaset, ekonomi ile ilgilenen ekonomi, sanat ile ilgilenen sanat, spor ile ilgilenen spor gibi konuları bulacaktı fakat bu meseleleri ele alırken ciddi bir tarzda ve daha cazip bir şekilde işlenmeliydi ve her sayfa da konu ile ilgili uzman arkadaşlar tarafından hazırlanmalıydı (Akis, 15 Mayıs 1954) diyerek dergi hakkında bir bilgilendirme yapmıştır.

Kısa süre içerisinde çok okunan dergiler arasına giren Akis, renkli kapaklı bir şekilde, alanında tanınan kişilerin yazılarıyla özellikle politikacıların imzalı makaleleriyle gündemi ayakta tutmuştur (Özcan, 1996). Yazıların çoğunluğu Metin Toker tarafından kaleme alınmıştır. Akis dergisi tarafsız bir politikayla yayın hayatına başladıysa da siyasi çevreler bunu farklı bir taktik olarak algılamışlardır fakat DP'nin 1954 seçimleri sonrasındaki tutumları dergi tarafından eleştirilmeye başlanmıştır. Üstelik Metin Toker ile Özden İnönü'nün Eylül 1954'te nişanlanması arkasından da Devlet Bakanı Mükerrer Sarol'un istifa etmesi yönünde başlatılan kampanya, DP'nin dergiyi muhalif bir dergi olarak görmesine yol açmıştır. Metin Toker, bu olaylar neticesinde 2 kez hapisine girmiş fakat yine de kendince doğru haber politikasından vazgeçmemiştir. 13 yıl boyunca yayınlanan dergi, zamanla maddi sıkıntıların artması sebebiyle 31 Aralık 1967 tarihinde yayın hayatına son vermiştir.

Derginin çıkış amacında da belirtildiği üzere sadece politika değil, eğitim, kültür, ekonomi, kadın sayfaları ve spor konusunda da usta isimleri ağırlamıştır. Son sayfalarını spora ayıran dergi, 22 Ekim 1962 tarihli sayısıyla birlikte beden eğitimi öğretmenlerinden önemli bir isim olan, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü yapmış ve daha birçok üstün görevi üstlenen Vildan Aşir Savaşır'ın "Köşeden" ismini verdiği köşe yazılarına yer ayırmıştır. Ülkede sporun yayılması için çeşitli çalışmalar yapan ve İsveç'te aldığı eğitimle beden eğitimi konusunda

uzman olan Savaşır, Akis Dergisi'ndeki yazılarında doğru ya da yanlış bulduğu spor politikalarını hiç çekinmeden eleştirmiştir.

Literatürde Metin Toker ve Akis Dergisi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış (Özcan, 1996; Çelebi, 2015) fakat genellikle konusunu siyasi hayat oluşturmuştur. Bu çalışmada ise diğerlerinden farklı olarak Akis Dergisi'ndeki spor sayfalarına aynı zamanda spor eğitiminde öncü isimlerden olan Galatasaray Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde beden eğitimi öğretmenliği yapmış Vildan Aşır Savaşır'ın spor hakkında yazdığı yazılar değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın amacı ise Türkiye'nin ilk beden eğitimi öğretmenlerinden olan Vildan Aşır Savaşır'ın kaleminde dönemin spor politikaları hakkındaki düşüncelerini gözler önüne sermektir.

Gereç ve Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan ve belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi; birincil araştırma verileri kaynağı olarak çeşitli yazılı metin biçimlerini toplamak, gözden geçirmek, bunları sorgulamak ve analiz etmektir. Kısacası belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005).

Bulgular

Vildan Aşır Savaşır ve Faaliyetleri

Vildan Aşır Savaşır, 1903 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir (Ek. 1). Babası Hafız Aşır Efendi'dir. Annesi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. İlk, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde gördükten sonra hukuk eğitimi için Fransa'ya gitmiştir. Lisede öğrenci iken uzun atlamada Türkiye rekoruna sahip olmuş ve 1924 yılındaki Paris Olimpiyatları'na katılmıştır. Özellikle vücut yapısı ve yetenekleriyle beden eğitimine çok yatkın ve hevesli olan Savaşır, hukuktan vazgeçerek, İsveç'e beden eğitimi öğrenimi görmeye gitmiştir (Arun, 1998).

Vildan Aşır Savaşır, 1925 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 3 arkadaşı ile birlikte İsveç Stokholm'deki Kraliyet Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsü'ne gönderilmiştir. Buraya gönderilmelerindeki amaç, Avrupalıların beden eğitimi ile ilgili uyguladıkları metotları öğrenmek ve Türkiye'ye döndükleri zaman bu metotlarla birlikte beden eğitimi öğretmenleri yetiştirmektir. Onunla birlikte İsveç'e giden diğer arkadaşları ise İstanbul Erkek Öğretmen

Okulu'ndan Selim Sırrı Tarcan'ın öğrencisi Nizamettin Kırşan, ve Galatasaray Lisesi'nden Vildan Aşır Savaşır'ın arkadaşı Suat Hayri Ürgüplü'dür (Güven, 1996).

İsveç'te eğitimini tamamlayıp Türkiye'ye döndükten sonra Selim Sırrı Tarcan'ın İstanbul - Çapa Kız Öğretmen Okulu yanındaki cimmastik salonunda açıp başlattığı Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Kursu'nda öğretmen olarak başlamıştır. Buraya atanması ise dönemin Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal tarafından yapılmıştır (Ek.2). Bir ay boyunca izcilik ve yüzme dersini vermek için Vildan Aşır'ın yanında Nizameddin Bey'i de görevlendirmiş, ücretinin Maarif Vekâleti'nden karşılanacağını da belirtmiştir (BCA, 30-55-11).

1930 yılında bu kurslar kapanana kadar orada öğretmenlik yapmış ve daha sonra Ankara Gazi İlk Öğretmen Okulu'na Beden Eğitimi Öğretmeni olarak atanmıştır. Bu okulun kapanmasının ardından Galatasaray Lisesi'ne nakledilen Savaşır burada çalışırken Gazi Eğitim Enstitüsü'ne beden eğitimi şubesinin açılmasının ardından 1934 ve 1935 öğretim yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü beden eğitimi öğretmenliğine atanmıştır. Özellikle cimmastik konusunda teorik ve uygulamalı dersler veren Savaşır, enstitüye müdür yardımcısı olarak atanmıştır. 1938 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı Beden Eğitimi ve İzcilik Müdürlüğü ile görevlendirilmiştir. Bu sebeple bütün okulların beden eğitimi ile spor faaliyetlerinin bir düzene girmesi gerektiğini düşünmüş hatta “Okul-Spor” adlı bir Dergi (Bülten) çıkarılmasını sağlamıştır. Bütün görevleri devam ederken Ankara Radyosu ile görüşmelerde bulunup, sabahları halka hitap edecek cimmastik programı yayınları yaptırmıştır. Beden eğitiminde ise Cevdet Arun ve Faik Gökay bu iş ile görevlendirilmiştir (Arun, 1998).

16.07.1938 tarih ve 3530 sayılı kanunla birlikte vatandaşların hem fiziki kabiliyetlerini geliştirmek hem de onlara moral vererek Atatürk ilke ve inkılaplarından ayrılmadan oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini yönetmek amacıyla Başvekâlete bağlı bir Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Resmi Gazete, Beden Terbiyesi Kanunu: 16 Temmuz 1938). Bu kanunla spor, resmen devlet koruması altına alınmış ve sporun ülke geneline yayılması amaçlanmıştır. Müdürlüğüne ise I. Ordu Müfettişliği Kurmay Başkanı Tümgeneral Cemil Tahir Taner getirilmiştir (Sarıgüzel, 2021). 1942 yılında ise 4235 sayılı yasayla kuruluş yasası değişmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır (Resmi Gazete,3 Haziran 1942). Cemil Taner'in emekliye ayrılmasıyla birlikte Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne yine aynı yerde müdür yardımcılığı yapan Vildan Aşır Savaşır atanmıştır (BCA, 179-35-6). 1945 yılları ile 1950 yılları arasında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü yapmıştır. Yine eş zamanlı olarak 1943

– 1950 yılları arasında da Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi başkanlığı yapmıştır (Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü).

Ülkede beden eğitimi ve sporun yayılmasına sağladığı katkılarla tanınan Savaşır, ileri derecede Fransızca ve İsveççe bilmektedir. 1949 yılında, Spor Toto fikrinin ortaya çıkmasını sağlamış ve bunun için İsveç'ten özel bir kuryeyle Spor Toto mevzuatını getirtmiştir. Bu mevzuatı kendisi tercüme ederek Ulvi Yenal (futbol federasyonu başkanı) ile birlikte Spor Toto'nun kurulabilmesi için çalışmalara başlamıştır. 1950 Milletvekili seçimlerinde iktidar ve bakanlıklar değişince kendisi Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nden alınarak Hasanoğlan Köy Enstitüsü beden eğitimi öğretmenliğine atanmış fakat bu durumu sindiremeyen Savaşır, ayrılarak bazı kuruluşlarda görev almış; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) Türkiye Milli Komitesi genel sekreterliğini yürütmüş, daha sonra da emekliye ayrılmıştır (Arun, 1998).

Cevdet Arun'a göre, emekli olduktan sonra sağlığı bozulan Savaşır, 1973 yılında vefat edip, Silivrikapı Mezarlığına babasının yanına defnedilmiştir. Tarafımızca yapılan araştırmada bu tarihte bir yanlışlık olduğu tespit edilmiştir. Savaşır, 1973 tarihinde değil, 12 Aralık 1986 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir (Milliyet, 1986).

Vildan Aşir Savaşır'ın Akis Dergisi'nde Spor Hakkındaki Tenkitleri

Spor tarihine sayısız katkılar sunan Beden Eğitimi Öğretmeni Vildan Aşir Savaşır, birçok dergi ve gazetede yazılar yazmıştır. Akis Dergisi'ndeki ilk yazısını 22 Ekim 1962 tarihinde kaleme almıştır. “Köşeden” ismini verdiği köşesindeki ilk makalesi “*Neyin Peşinden*” başlığını taşımaktadır (Ek.3). Bu makalede; kalın çizgileriyle, beden eğitimi dâvamızın problemleri nelerdir? Hangi sorumlu kendine düşeni tanımış, sebeplerini bulmuş ve banlardan hangisini ele alır? Nasıl almış ve ne yapmıştır? Bugün açıkta kalan nelerdir? Gibi sorulara bu köşeden cevaplar arayacağını bildirmiştir (Akis, 22 Ekim 1962).

Derginin 29 Ekim 1962 tarihli sayısında yazısına gayet kinayeli bir şekilde “*İlaç Olsa Kâr Etmez*” başlığını atmıştır. O dönemde sporun ve beden eğitimi derslerinin eksikliğini üzümlere şü sözleriyle eleştirmiştir:

“Bu kadarcığına liselerin Sultani, ilkokulların iptidai diye anıldıkları günlerde bile rastlardınız. Faik Bey, Selim Sırrı Bey, Mazhar Bey gibi inanmış terbiyecilerle yetiştirmeleri, kendilerine emanet edilen çocukların ruh ve beden yapılarını iyinin, güzelin potasında cimnastik yolu ile yoğurabilmek için haftada bir saatten fazla zaman bulabilirler, bir şeyler

öğretmek için değil, bir şeylere alıştırmamanın çaresi için çalışabilirlerdi. Beden eğitimi dâvasının gönüllüleri dünyanın inandığına, toplum şöyle dursun, Maarifi inandırmak için otuz yıla varan savaştan sonra bugün hâlâ ilk tuğlaya harç koyanların katındadırlar. Programlar yaptılar, yepyeni bir anlayışa göre talimatnameler, talimatlar yayınlanmasını sağladılar. Onların emeğiyle Marifet Dersi'nin insanlık yolu olduğu kanun değerinde vesikalara geçti, meslek okulları açıldı ve gide gide, bir arpa boyu yol gidildi. Ders programlarında beden eğitiminin tarifi bir "anıt" değerindedir, ama ayrılan zaman, haftada sadece bir saattir! Okul spor yurtları ve izcilik, kâğıt üstünde çok ileri birer müessesedirler, ama bunlara ayrılmış zaman yoktur! Şöyle bir ölçerseniz, okullarımızda kaç yüz çocuğa, hava alacak bir metre kare yer, kaç bin çocuğa cimnastik ve spor için bir metre kare çatı altı düşer, ürkersiniz. Davanın değeri lafta, hatta raftadır. Beden eğitiminin uzmanları ekleme bir şubeden yetişiyor; mektebi bile yok, zamanı yok, yeri yok. Üstelik emek verenlere Maarifte itibar yok, iltifat yok. Şartlar bu olunca, spor kalkınması, söyleyen için hayal, dinleyen için masaldır” (Akis, 29 Ekim 1962).

Savaşır, bu makalesinde sporun yayılması ve okullardaki eğitimi konusunda ettiği mücadeleler karşısında hala istenilen yere ulaşamamasından duyduğu üzüntüyü paylaşmıştır. Yine Türkiye’de spor konusunda çok fazla çalışmaya imza atmış olan Selim Sırrı Tarcan’da kendisiyle yapılan bir röportajda okullarda beden eğitimi derslerinin hakkıyla yapılmadığını dile getirmiştir (Geri ve Sarıyar Sezan, 2021). Savaşır’ın bu görüşünü destekler nitelikte sözler sarf etmiştir.

Vildan Aşır Savaşır’ın dergide ele aldığı konulardan biri de kulüpler meselesidir. “*Büyük Kulüp*” başlığını verdiği makalesinde Türkiye’de spor kulüplerinin maddi sıkıntılarına değinmiştir:

“Bugün bu kulüplerin sâdece şöhretleri, masrafları ve borçları büyüktür. Büyük Kulüp denilince zihinlerde şekillenen spor ünitesiyle, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü’nün başlıca meşgalesini teşkil eden bu kulüplerin bir benzerliği kalmamıştır. Bin güçlkle ayakta tutabildikleri pahalı profesyonel kadrolarını bir kenara çekerseniz geri kalan hiçliği Büyük Kulübün ne tarihi, ne şöhreti, ne de yıllık geliriyle bağdaştırabilirdiniz. Kendilerine vücut veren tüzüklerindeki gayeler kaybolmuş, vazife unutulmuştur. Aslında amatör olan bu kulüplerde her şey masraflı on birlerin sağlayacağı gelire ve itibara bağlanmıştır. İdareci ona tutunmakta, taraftar onunla beslenmektedir. Genç atletlerle denizciler, güreşçiler ve diğer spor kollarında yetişecek filizlerle kimse meşgul değildir. Yarının elit kadrosu ve asları için fidelik sayılan üçüncü, ikinci takımların, genç takımların sözü bile edilmez olmuştur. Türk sporuna geçen

emekleri ve hizmetleriyle iftihar ettiğimiz Büyük Kulüplerimiz durup dururken bu hale gelmemişlerdir. Sebepleri elbette ki vardır ve bilinmektedir. Beden Terbiyesi Kanunu ve onun tüzüğü, kulüpler için yurttaşın fizik ve moral kabiliyetlerini milli ve devrimci yollardan geliştirmek, ona yurdu tanımayı, sevmeyi, korumayı öğretmek amacını güden oyun, cimmastik ve sporla meşgul olacaklar, arkadaşlık duygusunu yükseltmeğe, içki, kumar gibi iptilalardan korumağa çalışacaklardır der. Spor alanındaki varlığını borçlanıp satın aldığı şöhretlerle belirten bir kuruluşu bu anlayışla ölçmeğe imkân yoktur. Kanun ve tüzük, Beden Terbiyesi teşkilâtı için de şöyle söyler: amatör kulübün ve sporun yönetiminden, düzenlenmesinden ve gelişmesinden sorumludur ancak bu, sporun Milli Eğitimde yerini ve değerini anlamış bulunan kanunun söylediğidir. Teşkilâtın bu vazifesini hangi ölçüde başardığını tespit için derinlere inmeğe ihtiyaç yoktur. Bunun için, sporun temeli olan küçük kulübe, mahalle kulübüne ve spor yapacak, oynayacak yer, imkân, malzeme ve öğretici bekleyen, adı kayıtlara geçmemiş amatörlere bakmak yetecektir” (Akis, 3 Kasım 1962).

Kulüpler, spor etkinlikleri kapsamında vazgeçilmez bir unsurdur (Kotan, 1996). Spor kulüpleri, spor faaliyetlerinin yapılabildiği ve alt yapılarıyla gerek amatör, gerekse profesyonel spor dalları ile spora hizmet veren ve bu hizmet aşamasında özellikle amatör spor kulüpleri ile müessese ve belediyelere ait olmayan kulüplerin büyük maddi zorluklar içinde tamamen taraftarların çabalarıyla ve ödedikleri aidatlar ve çeşitli organizasyonlardan elde ettikleri gelirlerle, zor da olsa yaşamlarını sürdürebilen özel spor kuruluşlarıdır. Türkiye’de spor kulüplerinin çoğunluğu günümüzde bile gelir ve giderlerini dengeleme konusunda sıkıntı yaşamaktadır.

Vildan Aşır Savaşır’ın üzerinde durduğu başka bir nokta ise, sporun teşkilatlanmasıdır. Türkiye’de sporun ilk teşkilatlanması 22 Mayıs 1921’de kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) ile başlamış ve ilk biçimsel spor yönetiminin uygulandığı bir teşkilat olmuştur TİCİ Türkiye’de sporun gelişmesine katkıda bulunmuş, fakat yapısı itibariyle otorite haline gelememiştir. Bu sebeple 18 Şubat 1936 tarihinde Türk Spor Kurumu (TSK) kurulmuş ve spor yönetimi bir nebze merkezileşmiştir. TİCİ ve TSK Türk sporuna hizmet etmiş fakat sporun devlet eliyle yürütülmesi gerektiği düşüncesi hakim olunca sporda otorite ve disiplin kurma hususuna sınırlı bir merkezilikle cevap veren TSK’nın yerine tam bir devlet otoritesi olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 3530 Sayılı Kanunla kurulmuştur (Fişek, 1981). Savaşır bu teşkilatların üzerine düşenleri yapmadığı konusunda düşüncelerini şu sözleriyle dile getirmiştir:

“Sıra ile hizmete gireli Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Türk Spor Kurumu ve iki ayrı anlayış içinde iki ayrı devrede faaliyette gördüğümüz Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü, kendilerine vücut veren tüzük veya kanunlarda hep aynı gayeyi belirterek yola çıkmıştır, çarpınmalara, millet kesesinden yapılan yardımlara rağmen hizmete lâyık olamamışlar, sonunda itibarı yitirip yıpranmışlardır. TİCİ'nin idealist sorumluları hizmet aşkından ve bilgiden değilse bile, tecrübeden külliyen yoksundular. Kurma ve yayma yükünü, on küsur sene, yolun en sarp kesiminde taşımışlardır. TSK onun mirasına dayanarak biraz daha olumlu ve yaygın bir çaba göstermiş, yürürlükteki kanunu getirmiş ve mesuliyeti bir devlet müessesesi olan Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğüne devretmiştir. Aslına bakarsanız bu üç "teşkilât" birbirinin aksayan taraflarını düzelten bir tekâmülün ifadesi olmak lazım gelirdi. Ancak, gerçek o olmamış ve ortada parlayan ışıklara rağmen her üçü de tutumda birbirlerinin miras ısı olmada âdetâ yarışmışlardır.” (Akis, 25 Ocak 1964).

Bu üç teşkilatın ise benzer tutumlar sergilemesini, hedefin ve asli vazifelerin unutulup işin kolay ve sorumlu kişilere ucuz, şöhret ve değersiz menfaatler sağlayan tarafına kaçmış olmasına bağlamaktadır. Ona göre sporun sevk ve idaresinde sporda günlük geçim demek olan müsabaka tertipçiliğinin berisinde ve ötesinde, çözüm çaresi bekleyen daha ehemmiyetli vazifeler vardır. Bu vazifelerin başında ise her türlü saha ve tesisi, malzemeyi, zaman unsurunu kapsayan imkân ve vasıta, her bilim derecesinde öğretici yetiştirme, gençlerin toplu ve dağınık buldukları yerlerde onlara ulaşma, sıhhi ve teknik, hatta mali murakabe, boş zamanları değerlendirme, bunların tümüne ilim yolu ile ışık tutacak olan spor akademileri birer süre başı olarak zikredilebilir. Bahsedilen sorunlar çözülmedikçe sporcu gençlerin geleceği hakkında çok da iyimser bir ortam görünmemektedir (Akis, 25 Ocak 1964).

Derginin 9 Şubat 1963 tarihli sayısında sporda şike konusuna değinen Savaşır, sporda şike kavramını danışıklı dövüş olarak nitelendirmiştir. Şike, sporda maddi veya manevi çıkar amacıyla karşılıklı olarak anlaşarak maçın sonucunu değiştirme ya da danışıklı bir spor karşılaşması yapılmasıdır (Yıldız vd., 2018). Ona göre şike, sporun tarifi ile dahi bağdaşamayan bir davranıştır. *“Sporu karakterize eden, ona eğitim alanındaki değerini veren bütün vasıflarını birden harcamadan danışıklı dövüşe gitmek mümkün değildir. Ya spor olan yerde danışıklı dövüş olmaz; ya da danışıklı doğuşun bulunduğu yerde spor yoktur”*. Diyerek şike ile sporu bir cümlede bile kullanmanın yanlış olduğunu vurgulamıştır. Sporun geleceği için, böyle hilelerin yapılması son derece tehlikelidir. Çünkü Savaşır'a göre, *“Türkiye’de lig maçları, profesyonellerin oynadığı Milli Ligden ibaret değildir. Basketbolun, voleybolun, futbolun bütün Türkiye’de amatör ligleri vardır. Üstelik sporumuzun temelini de, bu liglerin içerisinde "spor,*

spor içindir" diye ter döken çocuklar teşkil etmektedir. Amatör gençlik, teknik ustası diye örnek aldığı profesyonel şöhretlerin hilelerine, tutulma çaresi olarak kullandığı düzene heves edecek, onu taklit edecek olursa, her şeyden ümidi kesmek lâzımdır. Bu bir kere yol ederse, arkasından gelecek mânevi çöküntüye millet olarak devlet olarak göz yummaya ve katlanmaya imkân yoktur." (Akis, 9 Şubat 1963).

Savaşır, yazılarında Türkiye’de beden eğitimi ve sporun gelişmesi için öncelikle bu alandaki kurumların görevlerini layıkıyla yapmaları gerektiğini düşünmüş özellikle bu kurumlarda iş başına getirilenlerin spor konusunda yetersiz olduklarını şu sözleriyle eleştirmiştir:

“Meslekleri, meşrepleri, emek ve tecrübeleri bakımından sporla ilgisiz kişiler yıllardır saha ve tesis demişler, yüz küsur milyonu, hiçbir prensibe ve plâna bağlanmadan rastgele döküp, memleketi yıllık gelirlerle bakını sağlayamayacak bir külfetin altına sokmuşlardır. Sporunu organize edeceğiz, ilmi metotlarla çalışacağız demişler, sonra bunu gezme tozma fırsatı sayıp, içerde ve dışarda yüzümüzü yerlere düşürmüşlerdir. Nizam, disiplin demişler, bilgisiz ve kaprisli davranışlarla, kanunen ve fiilen başında buldukları ünitelerle huzur bozucu, verim tüketici çelişmelere düşmüşlerdir.” (Akis, 11 Ocak 1964).

Spor kurumlarının bu yanlışlardan dönmesi için alanında uzman ve spor geçmişi olan kişilerden seçilmesi gerektiğini düşünmüş, spor da asların yetişmesi için Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü’nün özellikle okullardaki beden eğitimi dersleri ile meşgul olmasını istemiştir.

Sonuç

Vildan Aşır Savaşır 1903 ve 1986 yılları arasında yaşamış, kendisini Türk spor ve yönetimine adanmış bir eğitimcidir. Cumhuriyet döneminde Atatürk’ün önderliğinde yurtdışına eğitim görmeye çok sayıda öğrenci gönderilmiş ve bu öğrenciler aldıkları eğitim neticesinde yurda döndüklerinde alanlarının gelişmesine ve ilerlemesine katkı sunmuşlardır. Beden Eğitimi alanında ise Beden Eğitimi Öğretmenliği Okulu’nun nitelikli kadrosunu oluşturmak için, Maarif Vekâleti’nin 1924 yılı sonlarında yurt dışına gönderdiği ilk öğrenci kafilesi arasında yer alanlardan biri de, Vildan Aşır Savaşır’dır. Üç arkadaşıyla birlikte İsveç’e gitmiş ve Stokholm şehrinde üç yıllık eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Eğitimin bitmesiyle birlikte 1928 yılında yurda dönen Vildan Aşır Savaşır, Türkiye’de beden eğitimi dersleri ile sportif faaliyetlerin

düzenlenmesinde, Türk sporunun yurt dışında temsil edilmesinde büyük roller üstlenmiştir. Ayrıca sporun halka benimsetilmesine ve ülkede sporun yaygınlaşmasına önayak olmuştur.

Dönemin muhalefeti olarak kabul edilen Akis Dergisi'nde spor yazıları yazan Vildan Aşır Savaşır spor politikalarına olan eleştirileri ile dikkat çekmiştir. İlk yazısını derginin 22 Ekim 1962 tarihli sayısında kaleme almış ve 1964 yılının mart ayına kadar dergide yazmaya devam etmiştir. Derginin spor sayfasında Köşeden isimli başlıkla yazılarını yazmış ve beden eğitiminin problemlerini, sorumluların üzerine düşen görevlerini yerine getirip getirmediğini, beden eğitiminin gelişmesi ve yaygınlaşması için neler yapılması gerektiğini bu köşeden yazacağını belirtmiştir.

Savaşır'a göre Türkiye'de sporun gelişmesi ve spor müsabakalarının kazanılması için öncelikle spor bilincinin verilmesi gerekir. Spor bilincinin oluşacağı yerlerden birisi de okullardır. Beden eğitimi dersleri okullarda alanında uzman öğretmenler tarafından verilmelidir. Gerek okullarda gerekse sporun yapılacağı salonlarda ve sahalarda uygun teçhizatlar bulunmalıdır. Bu bağlamda Savaşır, devlet kurumlarının üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmediğini yazılarında dile getirmiştir. Özellikle spordan sorumlu olan bakanların ya da müdürlerin spordan anlayan kişiler olması gerektiğinin altını çizmiştir.

Kaynakça

Akis Dergisi 1962-1964

Resmi Gazete (1942). Beden Terbiyesi Kanununa Ek Kanun, 3 Haziran.

TC. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, BCA, 30-55-11.

TC. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, BCA, 179-35-6.

Arun, A. C. (1998). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirmede Öncü S. S. Tarcan'dan Sonra Kuşaktan Vildan Aşır Savaşır, Spor ve Bilim, 8(20), 9-12.

Çelebi, O. (2015). Gazeteciliğe adanmış bir ömür: Metin Toker. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Fişek, K. (1998). Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye'de ve Dünyada Spor Yönetimi. Ankara: Bağırğan Yayınevi

Geri, S.& Canan, S.S. (2021). Spor Tarihinde Öncü Bir İsim: Selim Sırrı Tarcan'ın Kadın Gazetesindeki Yazıları. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 15(1), 141-153.

Gül, Ç. (2008). Türk Spor Teşkilatının Sorunları ve Yeniden Yapılanması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Güven, Ö. (1996). Türkiyede Cumhuriyet Döneminde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştiren Okulların Eğitimi Hazırlayıcı Çalışmalar. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(2), 70-82.

Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma ve Yöntemi. 15. Baskı Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kotan, E. (1996). Türkiye’de Spor Kulüplerinin İdari Yapısı. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor, İstanbul.
- Özcan, M. (1996). Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Haftalık Haber Dergiciliğinin Gelişim Evreleri (Akis Dergisi Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik, İstanbul.
- Yıldız M., Mahmut G., Özer Y. (2018). Türk Toplumunun Sporda Şike Algısına Yönelik Görüşlerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kırıkkale İli Örneği). Türk Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 27-40.
- Sarıgüzel, N. (2021). Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Atatürk Ansiklopedisi. Erişim Adresi : 18.10.2022 <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/beden-terbiyesi-genel-mudurlugu>
- Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Genel Müdürler, Vildan Aşir Savaşır. Erişim Adresi: 18.10.2022 <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/219/110/vildan-asir-savasir.aspx>.
- Resmi Gazete (1938). Beden Terbiyesi Kanunu, 16 Temmuz.
- Milliyet (1986). 14.10

Ekler

Ek.1. Vildan Aşır Savaşır (Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü)

S P O R

K Ö Ş E D E N

Atçılık

Değerbilirlik

Geçirdiğimiz Cumartesi ve Pazar günlerinde -aslına bakarsanız haftanın başka günlerinde sporla meşgul olmak pek âdetimiz degildir- memleketin bütün sahalarında bol bol futbol oynandı. Büyük kalabalıklar hele milli lig oynanan şehirlerde akın akın stadlara taşındılar, heyecanlandılar. Beğendiklerini alkışladılar, keyiflerine gitmeyi, kendilerine en uygun buldukları şekilde yerdiler ve ziyadesiyle meşhur tempo ile duygularını belirttiler. Gündelik basınımız da buna ölçülü bir davranışla doyarsa sayfalar donatıp, manşetler attı.

Ankara Konkurrhipiklerinde finiş

Bir yıldız doğuyor

Bu hal, geçirdiğimiz haftanın özelliği değildir. Bu, oldu bitti böyledir. Yeni kuşakların, frenklerin "Esprit d'equipe" dedikleri takım anlayışı ve takım ruhu içinde yetişmeleri için futbolun bütün takım oyunlarının başında geldiğinde kimse şüphesi yoktur. Gündelik basın da bu kanıda olmalı ki, Habeş maçına, Toto tahminlerine, derken Pelé'ye yapılan milyonluk tekliflere, türk uyruklu italyan futbolcuya yerli, yabancı asların nezlelerinden, çağ-meselelerine kadar sütunlar ayırdılar. Ayırdılar ama, meselâ bir Asil Doktoroğluyu -onyedi yaşında-, bir Kemal Öncüyü -onaltı yaşında- ve bu yük türk binicisi Eyüp Öncünün oğlu- vatandaşlarımıza tanıtmaya va-

kit bulamadılar.

Ankara konkurrhipikleri

Türkiye Cokey Kulübünün Cuma, Cumartesi ve Pazar günleri verdiği büyük spor ziyafetinden Başkentte pek az kimse faydalandı. Bu, atıyla, binicileriyle, düzeni ve hele zehir gibi taydan, onbeş - onaltı yaşında, doluda ıslanmış, yağmurdan korkusuz kurtlara kadar 60 seçme at ve Yd. Salih Koç., Bnb. Naip Gönenli, Bnb. Arslan Güneş, Yzb. Cemalettin Zorlu ve Sebahattin Telli, Bedri Böke ve bunların yanında dana bırıkları terlememiş Asil Doktoroğlu, Kemal Öncü, biraz kabacaları Sarçoban, Tğm. Apaydın ve benzerleriyle, gözünü budaktan esirgemeyen genç genç hanımlar.

Neyin Peşinden ?

Onu da, sporu da kapsayan anlamı içinde değerlendirince beden eğitiminin memleketimizde hal çaresi bekleyen problemlerinin çokluğu cesaret kırıcı ölçüleri bulur. Bunların bazıları sosyal bir hâdise olması yönünden, bir kısmı bir eğitim dâvası olarak pedagojik özelliklerine sebep, bir kısmı da tekniği, sahası ve tesisleri yüzünden ehemmiyet taşır. Özlenen amaca yöneltilmesi zaruretiyle de basınımız ilgilendirenleri az değildir.

Bu geniş davanın problemlerini çözme sorumluluğu elbette ki dağılacak, çeşitli kollarda, çeşitli kademeler ve kişiler tarafından taşınacaktır. Ancak şurası da hakikattir ki sorumluluğun en büyük kısmı, hatta vebali, hâlen yürürlükte bulunan Beden Terbiyesi Kanununun vazifelendirdiği teşkilâtın sırtındadır.

Herhangi bir meseleyi halletmek için önce ve hiç değilse, onun var olduğunun farkına varmak lazımdır. Niçinine, nedenine doğru teşhis koyup, eldeki imkânları iyice tartıp tedbir aramak bundan sonra gelir. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, genç kuşakları kanadı altında yetiştirmekle görevli Maarif, belediyeler ve hiç şüphe edilmesin ki basın, bu problemleri bulmak, tanımak ve çözmek için emek vermek mevkiindedirler.

Kalın çizgileriyle, beden eğitimi dâvamızın problemleri nelerdir? Hangi sorumlu kendine düşeni tanımış, sebeplerini bulmuş ve banlardan hangisini ele alır? nasıl almış ve ne yapmıştır? Bugün açıkta kalan nelerdir?

Biz bu köşeden bunlara işaret etmek amacındayız.

Vildan Aşir SAVAŞIR

KİTAPLAR ALEMİ

Aylık Bibliyografya Dergisi

Yıllık abonesi 6 liradır.

6. Sayısı çıktı.

P. K. 193 — Ankara

İstanbul'da satış yerleri :

Elif Kitabevi - Beyazıt
Minnetoğlu Kitabevi - Çağaloğlu
AKIS — 573